

“Oppompen grondwater is cruciaal tegen verdroging in natte natuurgebieden”

Wim Knol, landschapsecoloog

“Het oppompen van grondwater is in natte natuurgebieden noodzakelijk om perioden van grote droogte te overbruggen. Sommige beleidmakers en natuurbeheerders zien dit als verspilling van grondwater. Maar het stelt weinig voor vergeleken met de werkelijke verspilling van grondwater: versnelde afvoer, grootschalige winning door landbouw en drinkwaterbedrijven.

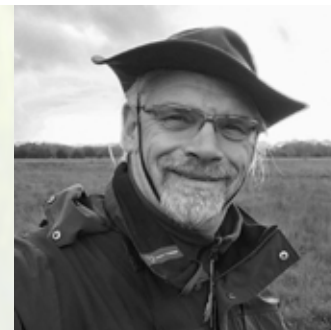
Terwijl de winst enorm is: overleving van soorten en behoud van natte ecosystemen. Langdurig droogvallende poelen, vennen, beekjes en sloten leiden tot lokaal uitsterven van soorten en afbraak van organisch materiaal of stagnatie van veengroei. Voor veel natuurterreinen is inlaat van oppervlaktewater in droge perioden geen optie: als het al beschikbaar is, is het van slechte kwaliteit.

Bij een langer lopend experiment bleek dat in droge zomers een moerasgebied van 7 hectare natgehouden kon worden door een simpele pomp met een vlotter. Daardoor was er nog maar een jaarlijkse peilfluctuatie van 15 cm in plaats van 85 cm. Met als resultaat een enorme veen(mos)groei en behoud van open water en voortplantingsbiotopen.

Vooraf voor natuurterreinen kleiner dan 10 hectare kan dit het verschil uitmaken tussen lokaal of regionaal uitsterven of overleven. Bij extreme droogte zijn in kleine gebieden andere maatregelen vaak geen optie, zoals het omvormen van bos, water vasthouden in de omgeving, afbouw van beregening of het tijdig opstuwen in A-watergangen.”

— Marjel Neefjes (samenstelling)

Wil jij een keer de hoofdrol spelen in ‘De stelling van...’? Heb je ook een prikkelende mening of een wild idee? Stuur dan je stelling naar redactie@vakbladnbl.nl, en vermeld ook je telefoonnummer. Je kunt zelf een tekst aanleveren (max 350 woorden) of je wordt geïnterviewd om tot een goede stellingtekst te komen. Suggesties voor mensen die op de stelling zouden kunnen reageren zijn zeer welkom.

Peter Voorn, Natuurmonumenten:

“Water is veel te vanzelfsprekend”

“Als een poel of beek echt dreigt droog te vallen, gebeurt dit al. Waterschappen huren beregeningsputten van boeren om bijvoorbeeld de beekprik en bronlibel te redden. Maar het blijft symptoombestrijding. Het probleem is namelijk structureler. De afgelopen jaren zijn er 70 procent meer beregeningsinstallaties gekomen. De beregeningshaspels zijn tot in Italië besteld en de waterputboorbedrijfjes zijn het hele jaar volgeboekt. Het is echt Wild West inmiddels, er zit totaal geen sturing op sinds het beheer van het ondiepe grondwater gedecentraliseerd is van de provincie naar de waterschappen. Een onttrekking van onder 10 m³/uur is vrijgesteld, 10-60 m³/u moet je melden. Pas boven 60 m³/uur moet je een vergunning aanvragen bij het waterschap. Er is een zeer beperkte registratie. Deltares schat dat er in Nederland 120.000 tot 130.000 grondwaterputten zijn, waarvan een derde voor de landbouw en misschien twintig die voor natuur worden gebruikt.

Drinkwaterbedrijven hebben vaak de (diepe) regionale kwelstroom op de zandgronden richting beekdalen al flink verzwakt. In een droge zomer pompen de boeren de resterende (ondiepe) lokale kweldruk en basisafvoer onder onze beken en vochtige beekdalen weg. De middenlopen van beken horen vanwege die ‘eeuwige’ kwel nooit droog te vallen, maar dat gebeurt nu wel. Ook de te snelle afvoer van regenwater in natte tijden drukt hier zwaar op. Zo houden we op de hoge zandgronden geen natuur meer over. Dat is in strijd met Natura 2000 en de KRW.

We moeten het grondwater limiteren, dat controleren en zoeken naar opties om water op te slaan, te infiltreren, of gebruik te maken van druppelirrigatie. De onbeperkte beschikbaarheid van (grond)water is nu veel te vanzelfsprekend.”

**Adrie Bossers, akkerbouwer,
ZLTO:**

**“Er is natuurlijk water
genoeg, maar we voeren te
snel af”**

“Ik kan me voorstellen dat het helpt, dus de stelling klinkt me aannemelijk in de oren. Grondwater is inmiddels een veelbesproken onderwerp. In Brabant hebben we nu met alle belanghebbenden – onder andere terreinbeheerders, ZLTO, drinkwaterbedrijven, waterschappen, de Brabantse Milieufederatie – een Breed Bestuurlijk Grondwater Overleg. Daarmee proberen we nu in kaart te brengen hoe we grondwateraanvoer en -afvoer beter in balans kunnen brengen. De waterschappen willen het grondwater in elk geval met 10 centimeter verhogen. Er is natuurlijk water genoeg, maar we voeren te snel af. Als landbouw hebben we ook een taak. We moeten water beter conserveren en effectievere toedieningstechnieken gaan gebruiken, zoals druppelirrigatie of beslisondersteunende technieken, zodat je alleen beregent als het écht nodig is. Dat er een wildgroei aan beregeningsputten is, zit hem niet zozeer in de landbouw. De vergunningseis is boven de 60 m³/uur, en daar zit je als boer zo aan. Dat de boeren meer zijn gaan beregenen de laatste jaren, is niet verbazingwekkend, dat komt door de extreme droogte. In Brabant onttrekken we normaal zo’n 40-50 miljoen m³/jaar, en de afgelopen drie droge jaren is dat wel 90 miljoen m³ geweest. Dat daardoor de burens ook eerder moeten gaan beregenen klopt niet, want het grondwater wordt van 60 meter diep gehaald, dat heeft geen invloed op de wortelzone van de buurman. Maar de drinkwaterbedrijven onttrekken wel 200-230 miljoen m³. Het is natuurlijk zonde dat we daar maar 10 procent van opdrinken, en dat de rest door de wc of het doucheputje spoelt. Het zou goed zijn als we oppervlaktewater en water dat van de daken komt, slimmer gebruiken.”

**Remco van Ek, ecohydroloog
Witteveen + Bos:**

**“Er is een transitie nodig in het
waterbeheer”**

“In ben het oneens met de stelling. Natuurlijk, we moeten grondwaterafhankelijke natuur beschermen, en een grondwaterpomp kan een laatste redmiddel zijn. Maar het kan nooit een structurele oplossing zijn. En het moet zeker niet afleiden van de hoognodige transitie in waterbeheer. We moeten onderscheid maken tussen ‘verdroging’ en ‘droogte’. Verdroging speelt al zeker sinds 1900, indertijd vooral in de duinen, maar na 1950 speelt het in het hele land door de toename in grondwaterwinning en landinrichting. Vooral door versterkte afwatering en ontwatering, en daarmee de snelle afvoer van regenwater, is de grondwaterstand grootschalig gedaald. Boeren kunnen nu eerder en met grotere machines het land op. Dit verhoogt de productie, maar zorgt ook weer voor extra verdamping, en dus verlies aan grondwater voorraad. Bovendien zorgt de toename aan verhard gebied en riolering voor minder grondwateraanvulling. En dan hebben we de droogte. Op zich een natuurlijk verschijnsel, maar door klimaatverandering neemt droogte toe. De boeren reageren door massaler te gaan beregenen, waardoor grondwaterstanden verder diep wegzakken. Voor grondwaterafhankelijke natuur nemen de problemen verder toe. Er is een structurele aanpak nodig, een transitie in waterbeheer, met meer aandacht voor het vasthouden van het neerslagoverschot. Het probleem is oplosbaar, maar het zal niet eenvoudig zijn. Gelukkig zien de boeren nu ook dat er wat moet gebeuren. Minister Cora Nieuwenhuizen zei het mooi in 2019: ‘In plaats van kampioen water afvoeren, moeten we kampioen worden in water vasthouden.’ Ik hoop het van harte, maar ik moet het nog zien. Bestuurders zijn na 4 jaar weer weg, en als we nu een paar natte jaren krijgen, ben ik bang dat iedereen het weer vergeten is...”

**Almer Bolman, Waterschap
Vallei en Veluwe:**

**“Als de ene boer beregent,
moet dan de buurman
ook?”**

“Ik kan me er wel wat bij voorstellen. De landbouwsector pompt ook grondwater op als dat nodig is. Maar er zitten wel wat haken en ogen aan. Heeft het grondwater wel de juiste kwaliteit? Al is het vaak beter dan helemaal geen water. In ons werkgebied valt het nog mee met wat de boeren onttrekken aan grondwater, vergeleken met Brabant en de Achterhoek. Maar het is duidelijk dat je elkaar in de weg kunt zitten. Wij hanteren een verbod binnen 200 meter rond grondwaterafhankelijke natuur. Onttrekkingen mogen elkaar ook niet versterken. Als de ene boer beregent, zakt het grondwater bij de buurman misschien ook, en moet die ook weer gaan beregenen. En kun je de bufferzone wel overeind houden als natuurbeheerders daar zelf gaan pompen? We houden ook in de gaten of de onttrekkingen niet toenemen. Dat boeren hun dure beregeningsinstallatie eerder gaan gebruiken, of zelfs een hoogwaardiger gewas gaan telen. Dat geldt overigens ook voor natuurbeheerders. Die kunnen ook denken: we hebben toch een pomp, laten we ons dan richten op nog wat hoogwaardiger natuur, dan gaan we voor hoogveen. Bij een ‘race to the bottom’ heeft uiteindelijk niemand baat. Een beregeningsverbod voor de landbouw is natuurlijk een optie, maar dat geeft schade. We stimuleren liever watersparende maatregelen: goed bodembeheer, de regeling Watersparen, peilverhoging en dergelijke. Maar als natuurbeheerders grondwater mogen onttrekken binnen bufferzones, dan is het lastiger aan boeren te verkopen dat zij het niet meer mogen.”